

Белошицький О.О.*

ДО СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ПРЕДМЕТА «ТЕХНОЛОГІЇ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті пропонується одна з теоретичних моделей запровадження осучасненого змісту предмета «Технології» в початковій школі. Виокремлено позитивні аспекти запровадження технологічної освіти для учнів 1-4 класів.

Вступивши у XXI століття – століття високих технологій, де знання про технології різних процесів та культури виконання технологічних операцій освітня галузь технології стала не тільки дієвим заходом впровадження науки у виробництво, а й економічного розвитку для кожної держави.

Зважаючи на те, що за усіх часів школа, була моделлю суспільства, провідною силою формування людського фактору та початком формування технологічно грамотної особистості вона повинна її формувати. Залежно від того, як відбувається процес виховання та навчання, школа визначає долю народу й держави. Отже знання, їхній зміст, обсяг і їх рівень в навчальних предметах завжди будуть найважливішим показником розвитку кожного суспільства та його інтелектуального потенціалу.

Підтвердженням цього є причинно-наслідковий зв'язок, який вказує, що який стан виробництва в країні, суспільних відносинах, духовної культури нації – такою буде і потреба в освіті та її впровадженні. Ця емпірична аксіома підтверджена вражаючими досягненнями в науці, культурі та матеріальних умовах життя соціуму економічно розвинутих країн. Все це значною мірою є наслідком добре організованої системи освіти, де її зміст, починаючи з початкової школи, відповідає вимогам науково-технічного прогресу і потребам економічного розвитку країни.

Так, ще в кінці минулого століття світовою спільнотою було осмислено значення технологічної освіти для економічного розвитку країни. Це призвело до зосередження уваги педагогічної громадськості на наукових дослідженнях спрямованих на розробку гнучких програм і змісту існуючого на той час предмету під назвою «Трудове навчання». Спираючись на розроблену прогностичну модель розвитку виробництва і ринку праці ЮНЕСКО, на протигагу трудовому навчанню, розпочало запроваджувати такі проекти: «Технологічна освіта і XXI століття», «Технологічна освіта сьогодні», «Наукова і технологічна грамотність для усіх» та інші. Освітні програми: «Проектування і технологія у початковій школі» (Англія), «Загальна організація

---

* © Белошицький О.О.

технологічної освіти у США», «Континіуум технологічної освіти», «Заняття по проектуванню і виготовленню» (Німеччина) та багато інших. Усі вони спрямовані на злам старого стереотипу про трудове навчання в школі та трудову підготовку учнів [1].

Розроблена прогностична модель зорієтувала науковців і фахівців у цій галузі на те, що учні, які навчаються сьогодні «завтра» будуть користуватися і працювати з технікою, яка живиться від гелієвих акумуляторів і сонячних фотоелементів, а виготовлення та ремонт усіх технічних устроїв будуть виконувати роботи, якими керують робітники високої кваліфікації за допомогою комп'ютерних програм. Тож трудова підготовка учнів в школі за старою концепцією підготовки «виконавця» не може відповідати сучасному високотехнологічному та гнучкому виробництву. Тому не є дивним те, що визначена ще в кінці ХХ століття тема «Наукова і технологічна грамотність для усіх», викликала позитивний резонанс в економічно розвинутих країнах світу. Особливий наголос у цій справі було зроблено на подальший розвиток технологічної освіти, зокрема, його первинній ланці – школі [1].

Аналізуючи існуючий в Україні предмет «Технології» за його структурним та змістовим наповненням, особливо останню програму Міністерства, кожний зможе зробити висновок, що вона продовжує стару традицію у новій формі – готує учнів до роботи у промисловості. Тому потреба України в модернізації освітньої галузі «Технології» до рівня, що існує в економічно розвинутих країнах світу беззаперечна.

Зважаючи на це пропонуємо розглянути одну з можливих теоретичних моделей цього предмета для початкової школи, яка і повинна розпочинати формування технологічно грамотну особистість.

Можливості цього предмета не тільки дозволяють сформувати в учня загальну картину світу, за технологічному спрямованістю, але й надають можливість розширити поле їх діяльності в технологічному світі [2]. Але для цього потрібно, щоб програма предмета «Технології» була розроблена у відповідному змістовому та методичному наповненні. Це стане опорою для формування системи універсальних учбових дій і подальшої діяльності учнів в технологічному світі. В якій присутні усі елементи учбової діяльності: планування, орієнтація в завданнях, перетворення, оцінювання результату, вміння розпізнавати та висувати задачі, що виникають під час практичної діяльності, знаходження практичних способів вирішення задач та багато іншого. Отримані під час уроків технології навички виконувати трудові операції дозволять учням початкової школи грамотно вибудувати свою діяльність не тільки під час виготовлення предмету праці. Поступове опанування знаннями послідовності етапів праці, створення

НАУКА – ШКОЛІ

алгоритмів, вміння дотримуватися правил все це потрібне і для успішної діяльності кожного навчального предмета.

Розглядаючи предмет «Технології для учнів початкової школи як практично-зорієнтований його програма повинна мати такий зміст, який надасть учням можливість отримати уявлення про технологічний процес як сукупність його застосування при виготовленні будь якої продукції, процесів та правил і вимог, що висуваються до технічної документації, показуючи як використати ці знання у різних галузях.

Варто також зазначити, що практична діяльність учнів на уроках технології є засобом загального розвитку учнів, становлення їх соціально значущих особистісних якостей, а також формування системи спеціальних технологічних та універсальних учбових дій.

Отже, метою вивчення предмета «Технології» в початковій школі повинно стати: отримання особистісного досвіду технологічної діяльності, як базису для подальшого навчання, пізнання та соціалізації; отримання первинного досвіду практичної перетворювальної діяльності на основі опанування технологічних знань, техніко-технологічних вмінь та проектної діяльності; формування позитивного відношення до праці як засобу існування та добробуту.

Теоретичною основою складення програми «Технології» для учнів початкової школи, на нашу думку, має стати: системно-діяльнісний підхід, який передбачає навчання на основі реалізації в навчальному процесі теорії діяльності, яка забезпечує перехід зовнішніх дій до внутрішніх розумових процесів та формування психічних дій суб'єкта із зовнішніх, матеріальних дій з наступною їх інтеріоризацією; теорія розвитку особистості учня на основі опанування універсальних способів діяльності – розуміння процесу навчання не тільки як засвоєння системи знань, вмінь та навичок, що складають інструментальну основу компетенцій учня, але і як процес розвитку особистості, отримання досвіду соціалізації.

За означеною теорією завданням змісту таких програм має бути – опанування учнями знаннями про соціально-історичний досвід людства в матеріальній культурі; розвиток емоційно-ціннісного відношення до соціального світу шляхом формування позитивного відношення до перетворювальної діяльності людей праці; знайомство із світом професій; – розвиток здібностей до рівноправного співробітництва на основі поваги до особистості іншої людини, виховання толерантності до думки інших; – формування цілісності картини світу на основі пізнання світу, через осмислення духовно-психологічного змісту предметного світу та його єдності із світом природи, на основі опанування трудових вмінь та навичок, осмислення технології процесу виготовлення виробів в проектній діяльності; – розвиток

НАУКА – ШКОЛІ

пізнавальних мотивів, інтересів, ініціативності і допитливості на основі зв'язку трудової та технологічної освіти із життєвим досвідом і системою цінностей учня, а також на основі мотивації успіху, готовності до дій в нових умовах та нестандартних ситуаціях; – формування, на основі опанування культурою проектної діяльності: внутрішнього плану діяльності, що включає цілі полягання, планування навчальних і практичних дій, прогнозування очікуваних дій, контроль, корекцію та оцінку; – вміння переносити засвоєні в проектній діяльності теоретичні знання про технологічний процес в практику виготовлення виробів, використання технологічних знань при вивченні шкільних предметів; – комунікативні вміння в процесі реалізації проектної діяльності: вміння вислухувати іншу думку та сприймати різні точки зору, порівнюючи їх із своєю, розподіляти обов'язки, приходити до єдиного рішення в процесі обговорення, аргументувати свою точку зору, переконувати у справедливості обраного способу; – початкових конструкторсько-технологічних знань і технологічних вмінь на основі знань про матеріали і технології виготовлення предметів праці ручними засобами праці, дотримання правил безпечної роботи з інструментами; – первісних вмінь пошуку потрібної інформації у різних джерелах, перевірки, перетворення, зберігання, передачі наявної інформації, а також навичок використання комп'ютера; – творчого потенціалу особистості в процесі виготовлення предметів праці і реалізації проектів.

На нашу думку, програма з предмета «Технології» для учнів початкової школи має забезпечувати вивчення початкових і доступних знань з технології через осмислення учнями діяльності людини на землі, на воді, у повітрі і в інформаційному просторі [3]. Одночасно, суб'єкт технологічної діяльності – людина повинна розглядатися як творець матеріальних цінностей. Засвоєння змісту предмета, здійснюється на основі репродуктивної і продуктивної проектної діяльності. Формування конструкторсько-технологічних знань та вмінь відбувається в процесі реалізації проектної діяльності.

Усі зазначені особливості програми «Технології» для учнів 1-4 класів мають бути відображені у змісті розділів та темах підручника «Технології» для учнів початкової школи.

За нашим баченням, ієрархія структури програми повинна розпочинатися із ознайомлення учнів з основами проектування, де пояснюється, що таке проект, для чого він потрібний та як його розробляти. Для закріплення знань про поетапність складання проекту у першому та другому класі варто використати технологічну картку. В третьому та четвертому класі учні потрібно підводити до того, щоб вони почали складати її частково або повністю самостійно.

Проектна діяльність та робота з технологічними картками,

НАУКА — ШКОЛІ

у перших класах, сформує в учнів вміння ставити та приймати завдання, планувати послідовність дій та обирати потрібні засоби та способи їх виконання. Частково або повністю самостійна проектна діяльність допоможе вдосконалити вміння знаходити рішення при виникаючих труднощах, розвине мислення, привчить нести відповідальність за свій результат, працюючи в колективі.

Окремою темою розділу треба дати відомості про лінії креслення: переходячи, при наявності таких можливостей, до складання простого ескізу виробу. Наступним розділом має бути ознайомлення учнів з історією та конструктивними та фізико-технологічними особливостями простих у застосуванні матеріалами: папір, картон, пластилін, тонкий дріт та природні матеріали. До цього розділу можуть увійти, або може бути створений окремий розділ з темами про ручні засоби праці для роботи з цими матеріалами, їх конструкцію.

Тут також у перші роки навчання доцільно застосувати технологічні картки з виготовлення виробу, яка допоможе учням опанувати знаннями про складання технологічного процесу виготовлення предмету праці, способи та прийоми роботи з матеріалами та інструментами.

Зважаючи на діяльнісний підхід значна увага в програмі приділяється практичним роботам, при виконанні яких учні:

- знайомляться із технологічними операціями, порядком їх виконання при виготовленні виробу, вчать добирати потрібні матеріали та ручні засоби праці;

- опановують окремими технологічними операціями: розмітка, отримання окремих деталей та їх обробкою, складанням та оздобленням, само оцінюванням;

- знайомляться із якість матеріалів, засобами праці і технікою, які допомагають людині при обробці та створенні предметів праці;

- знайомляться із законами природи, знання яких потрібно при виготовленні предметів праці;

- навчаються конструкторській діяльності;

- навчаються економічно використовувати матеріали;

- знайомляться з матеріальними ресурсами природи та їх використанням людиною;

- опановують проектно-технологічну діяльність визначаючи мету і задачі, складаючи план дій, обираючи засоби та способи діяльності, розподіляючи обов'язки в середині колективу, роблять сам оцінювання результату, коригують діяльність.

Розглядаючи програму «Технології» як основу втілення наукових знань безпосередньо у виробництво та соціалізацію молоді у зміст програми потрібно інтегрувати предмети природничо-математичного циклу.

Так, предмет «Образотворче мистецтво» надасть учням

НАУКА — ШКОЛІ

початкової школи знання та вміння гармонізувати форми предметів їх праці. Використання засобів художньої естетики, правил декоративно-прикладного мистецтва та законів дизайну, при конструюванні предметів праці привчить молодших школярів виготовляти естетичні вироби.

Інтегрування математичних знань дозволить не тільки закріпити вивчений матеріал з математики, а й надасть учням можливість побачити прикладний аспект цієї дисципліни при виконанні обчислень та розрахунків при конструюванні і моделюванні, створення алгоритмів діяльності в проектуванні.

Використовуючи інтеграцію знань з предмета «Інформатика» учні зможуть широко використовувати інформаційні ресурси Інтернету, шукаючи та добираючи потрібні джерела інформації, прототипи моделей і конструкцій, тощо.

Знайомство із народними ремеслами та оточуючою природою, існуючими в ній формами та конструкціями природних об'єктів збагатить внутрішній світ учня створивши базу для розвитку творчої уяви.

Інтеграція знань про природу, соціум, техніку і людину сприятиме цілісному сприйняттю навколишнього світу, а практична спрямованість дозволить реалізувати усі інтегровані знання при інтелектуально-практичній діяльності учнів. Тим самим створюючи педагогічні умови для розвитку ініціативності, технічного мислення і творчості.

Завдяки цьому сучасний зміст програми «Технології» для учнів початкової школи забезпечить включення в освітній процес різні структурні компоненти особистості: інтелектуальні, емоційно-естетичні та фізичні в багатогранній їх єдності.

Розроблена на вище означених підходах та принципах сучасна програма «Технології» для учнів початкової школи зможе забезпечити досягнення наступних результатів.

Особистісні: формування цілісного, соціально зорієнтованого погляду на світ в його органічній єдності і різноманітності природи, народів і культур; формування чемного ставлення до думки інших та їх праці; вміння знаходити компроміси у суперечливих ситуаціях; розвиток мотивації навчальної діяльності; розвиток самостійності та особистої відповідальності перед іншими; формування естетичних потреб та цінностей; розвиток навичок співпраці з іншими.

Міжпредметні: формування вмінь планувати, контролювати та само оцінювати учбові дії та досягнення у відповідності до поставлених завдань та умов її реалізації; оволодіння способами вирішення проблем пошукового та творчого характеру; визначати найбільш ефективні способи досягнення результатів; опанування здібностями приймати та реалізовувати мету і завдання навчальної діяльності, знаходячи засоби її здійснення; використання різних способів пошуку, збору,

обробки, аналізу, організації, передачі та інтерпретації інформації у відповідності з комунікативними і пізнавальними задачами, технологіями навчального предмета; використовувати знаково-символічні засоби представлення інформації для створення моделей вивчаємих об'єктів і процесів, схем вирішення учбових та практичних завдань; опанування навичками розуміння поставлених проблемних завдань; використання Інтернету як засобу знайомства з інформаційним полем; вміннями вводити текст, інформацію за допомогою клавіатури, фіксувати в цифровій формі виміряні величини, виступати за допомогою аудіо-, відео- та графічного супроводу, дотримуватися норм інформаційної вибірковості; опанування логічними діями порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації по родовим ознакам, встановлення аналогій та причинно-наслідкових зв'язків, побудови суджень, віднесення до відомих понять; опанування базовими предметними та між предметними поняттями, що відображають суттєві зв'язки і відношення між об'єктами і процесами; готовність слухати співрозмовника та вести діалог, признавати можливість існування різних точок зору і право кожного мати свою, висловлювати свою та підкріплювати її аргументами.

Предметні: отримання початкових уявлень про значення праці в житті людини та суспільстві, про світ професій і важливості адекватного обрання своїм індивідуальним психофізіологічним можливостям професії; формування уявлень про матеріальну культуру як продукту предметно-перетворювальної діяльності людини; отримання навичок самообслуговування, опанування технологічними прийомами ручної обробки матеріалів та правилами безпечної праці; використання отриманих знань та вмінь для творчого вирішення нескладних конструкторських, технологічних, дизайнерських та організаційних завдань; отримання початкових знань з правил створення предметного та інформаційного середовища та вміння застосовувати їх для виконання учбово-пізнавальних та проектних художньо-конструкторських завдань.

Література:

1. Белошицкий О. О., Самохин М.К. Анализ развития образовательной отрасли «Технологии» / О.О. Белошицкий, М.К. Самохин. // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Сер. «Економічні науки». – 2012. – №2(58). – С. 10-22.
2. Кузьменко В.В. Формування світогляду учнів у системі національної педагогіки. / В.В. Кузьменко. // Таврійський вісник освіти. – 2004. – №4(7). – С. 20-27.
3. Батишев С.Я. Трудовая подготовка школьников. Вопросы теории и методики. / С.Я. Батышев. –М.: Педагогика. 1981. – 192 с.